

حوض یا جهیل سریز و بند طبیعی اوسای

نوشته: سمیم سحری عطا

شهر سدنی- استرالیا

10 جدی 2014

در زمان طفولیت از نقل قول عده از بزرگسالان شغنان در مورد حادثه بهرتهنگ روشن که فعلاً مربوط جمهوری تاجیکستان است حرفهای شنیده بودم. مرحوم ایل بیگی دهشهری پدرکلان مادری بنده برایم توضیح میدادند که چگونه در یک شب زمستان سرد قشلاق ها زیر آب شدند و مردم محل با دار و ندار شان جان های شیرین شان را یکدم از دست دادند. کسانی که در ولسوالی شغنان تولد شده و سن شان از ۴۵ سال بالا تر است و با مرحوم و مغفور ایل بیگی دهشهری هم صحبت شده باشند حتما حرفهای از او در مورد شنیده اند.

مرحوم ایل بیگی اصلا متولد ناحیه پارشنیو بدخشان تاجیکستان بوده و سالهای ۱۹۵۰ عیسوی با اقایون مرحوم سید فتح علیشاه، مرحوم سید یوسف علیشاه و سید حسن علیشاه دیار اصلی اش را ترک و به شغنان افغانستان مهاجرت کرد. اهالی شریف قریه دهشهر قطعه زمینی را برایش لطف کردند و او خانه ای برایش اعمار و تا آخر عمر در آن زندگی میکرد. متباقی اعضای فامیلش در ناحیه پارشنیو تاجیکستان و شهر دوشنبه فعلا سکونت دارند و من با عده از آنها در تاجیکستان دید و باز دید های داشته ام. اکنون لازم دانستم تا معلوماتی را که در مورد بوجود آمدن حوض سریز و بند طبیعی اوسای تهیه نموده ام خدمت دوستان و همدیاران گرامی تقدیم نمایم.

بنده در سال ۱۹۹۷ع در شهر سدنی استرالیا مصروف فراگیری دروس مسلکی ام بودم و شرایط تحصیلی چنان بود که در پهلوی مضامین مسلکی دیگر، مضمونی بنام محیط زیست هم باید خوانده میشد و این مضمون از خود بخشی داشت بنام اساینمنت (assignment) یا باصحا کار خانگی طولانی و به شکل گروپ ۴ نفره و هر گروپ میتواند یک موضوع جالب را راجع بمسایل محیطی انتخاب، مواد لازمی را طور مفصل و مستند آماده و به شکل کنفرانس در حضور ۳ نفر استاد و شاگران توضیح میدادند. من با سه تن از همصنفانم سر به کتابخانه ها زدیم تا مضمون جالبی را پیدا نماییم. بعد از جستجوی چند روزه ناگهان در یک کتابخانه نظرم به مجله "نشئل جیوگرافیک" خورد و روی جلد آن نوشته شده بود: "حادثه طبیعی که حیات شش ملیون مردم را تهدید میکند." و داخل صفحات مربوط به متن یاد شده تصاویری هم دیده میشدند که طور مفصل در مورد بوحد آمدن جهیل یا قول سریز و بند اوسای و عواقب خطرناک پیشبینی شده از اثر سرازیر شدن اب از این دو ذخایر بزرگ ابی بود. من مجله را گرفتم و به اعضای گروپم نشان دادم و بعد از خوانش دسته جمعی متن حوض سریز و بند اوسای مورد قبول شد و دست به کار شدیم. اساینمنت ما تکمیل و تقدیم گردید و مورد تشویق و پذیرش استادان و شاگردان قرار گرفت. اینک طور فشرده راجع به بوجود آمدن قول یا جهیل سریز و بند طبیعی اوسای خدمت دوستان عزیز عرض میشود.

حوض یا جهیل سریز

این جهیل در ناحیه بهر تهنګ روشن ولایت بدخشان جمهوری تاجیکستان به موقعیت جغرافیای ۳۸ درجه ۱۲ دقیقه ۰۶ ثانیه شمالی و ۷۲ درجه ۴۵ دقیقه ۲۷ ثانیه شرقی واقع است. طول آن ۵۵,۸ کیلو متر، عرض ۳,۳ کیلو متر، ساحه روی آب ۹۷,۷ کیلو متر مربع، عمق آب آن ۵۰,۵ متر، آب ذخیره ای آن ۱۶۰,۷۴ کیلو متر مکعب، سواحل اطراف آن ۱۶۲ کیلو متر و سطح آب آن به اندازه ۳۳۶۲ متر از سطح بحر ارتفاع دارد و کوهاییکه اطراف آنرا احاطه نموده ۲۴۱۶ متر از سطح آب جهیل ارتفاع دارند.

جهیل سریز چگونه بوجود آمد

این جهیل در اثر یک زمین جم یا زلزله شدید ۶,۵ و یا ۷,۰ ریاکتر در نیمه شب ۵-۶ فیروی سال ۱۹۱۱ بوجود آمد. از اثر زلزله مذکور به مقدار ۲,۲ میلیون متر مکعب سنگ، خاک و جغل از کوه های هر دو کنار رود خانه مرغاب به دره بهر تهنګ سرازیر و مسیر رود خانه را مسدود و جهیل سریز بوجود می اید. در اثر

حادثه فوق به تعداد از ۳۰۲ نفر از اهالی منطقه با داریی مادی شان کشته ویا زیر اب شدند.

بند طبیعی اوسای

این بند از اثر وقوع زلزله شدید ۷,۴ راکتر در شب ۱۸ فبروری سال ۱۹۱۱ع در منطقه اوسای بهرتهنگ ناحیه روششان ولایت بدخشان تاجیکستان بوجود آمد و بعدا بنام قشلاقیکه زیر اب شد مسمی گردید. به مقدار ۲ کیلو متر مکعب سنگ، خاک و جغل از کوها و تپه های دو کنار دریاچه مرغاب به مسیر جریان رودخانه سرازیر و بند بزرگ را تشکیل داد. عرض آن ۵۶۷ متر، طول آن ۱۳۷۰ متر، ظرفیت اب داخل بند ۱۴۰۷۴ کیلو متر مکعب، مساحت روی آن ۷۹۷۰ هکتار و عمق آن ۵۰۵ متر است. موقعیت جغرافیایی آن با جهیل سریز یکسان است. ریزش اب به بند اوسای طور اوسط ۴۵

متر مکعب در فی ثانیه است ومصافه طولانی این بند و جهیل سریز جمعا باندازه ۵۵,۸ کیلو متر است.

از زمان تسلط حکومت شوروی بر منطقه تا سقوط آن عده‌یی از متخصصین زمین‌شناسی و جیوفزیک وظیفه داشتند تا بند اوسای و جهیل سریز را مراقبت نمایند تا از وقوع حادثه جلوگیری شود. شعباتی در مسکو، دوشنبه، شهر خارغ داشتند و همواره ریکارد جمع شده از محل را بررسی میکردند ولی بعد از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی پروگرامهای شان از منطقه ناپدید گشت. فعال جیولوجیست‌ها و علمای محیط زیست شناسی جهانی به این نظرند، در صورت وقوع زلزله دیگر احتمال شکست سد ما بین بند اوسای و جهیل سریز اب از بند اوسای داخل جهیل سریز میگردد و باعث شکست جهیل میشود و سیلاب عظیمی جریان خواهد یافت که حیات شش ملیون انسان را تهدید و باعث تخریب ساحات عظیم در مسیر راهش از بهرتهنگ، ماورای دریای پنج و دریای امو در تاجیکستان-افغانستان-ترکمنستان و قزاقستان خواهد شد.

از سال ۱۹۹۷ عده از موسسات جهانی بشمول دولت امریکا-کمکهای دولت فدراتیف روسیه-جمهوریت های آسیای میانه-موسسه کمک های انسانی فوکس امریکایی-دولت سویزرلند-شعبات ملل متحد و موسسه خیریه اغا خان با دیگر موسسات خیریه جهانی مبالغی را جمع اوری نموده و در تلاش اند تا از احتمال هر گونه حوادث غیر مترقبه توسط جهیل سریز و بند اوسای جلوگیری نمایند. در ۱۵ مارچ سال ۲۰۰۲ ع مبلغ ۴۲۹۰۰۰۰ دالر امریکایی بخاطر کار های تحقیقاتی آماده شد تا در شهر دوشنبه-شهر خارغ و منطقه کوهستانی اوسای و سریز فعالیت های مسلکی صورت گیرد. ارزیابی موسسه فوکس امریکایی نشان میدهد که حیات ۲۵۱۷۵ نفر از ۴۶ قشلاقیکه در مسیر جریان رودخانه مرغاب زندگی دارند در خطر جدی است.

دوستان گرامی!

اگر تصاویر مربوط به جهیل یا قول سریز و بند اوسای را در صفحه فیسبوک اینجانب نگاه کنید به وضاحت خواهید دید که ساحات اطراف این دو موجود ابی از نگاه جیولوجیکی خیلی خام و ضعیف بوده و خطر هر لحظه متوجه مردم است. اگر چه چیز های دیگری هم در مورد این دو موجود طبیعی نوشته شده ولی من به نوشته بالا اکتفا نموده ام. در صورت علاقه مندی به متن بالا دوستان عزیز میتوانند در یو تیوب نیز تصاویر و فلمهای مستند را در مورد جهیل سریز و بند طبیعی اوسای به تماشا بنشینند.

از خداوند متعال استدعا دارم تا به لطف و کرامت خود نگهبان مردم بیچاره در منطقه باشند.

امین یا رب العالمین

تصاویری از سریز و اوسا

Condition of the new spring, 2 October 2006

- Most data is still at the level of 1926: none of consecutive research added anything of significance, and the research needs to be continued.

